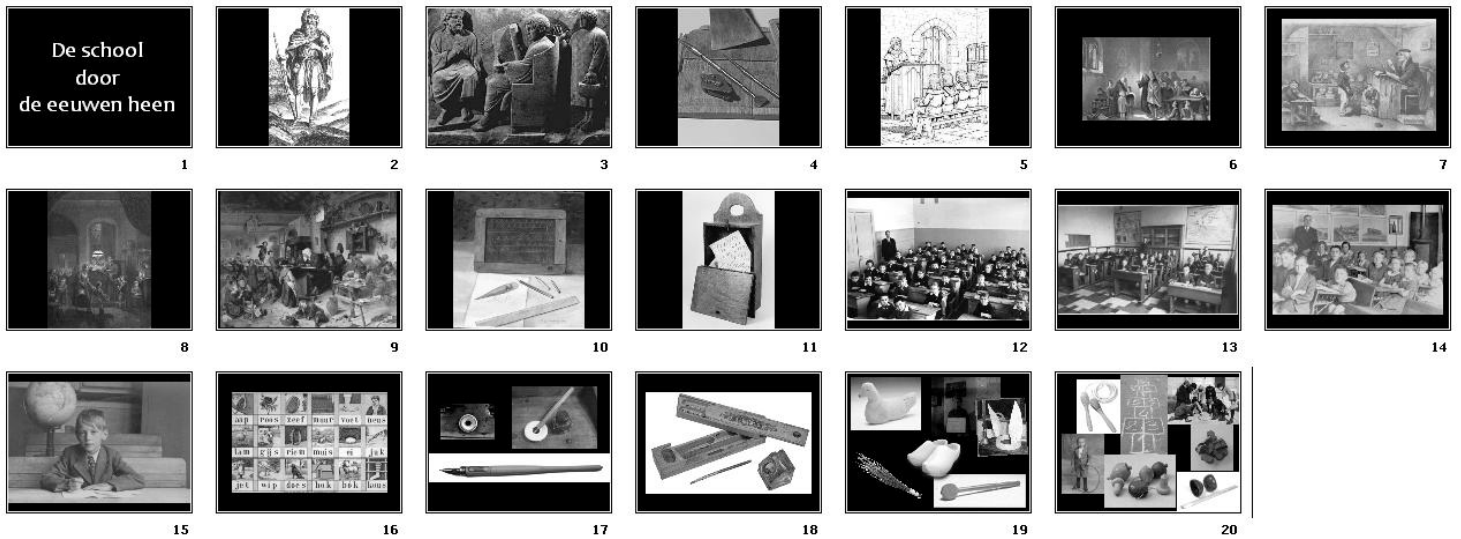

De school door de eeuwen heen

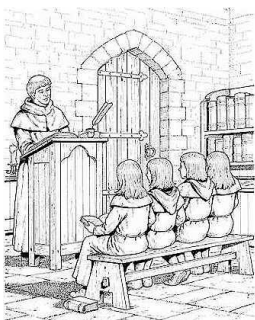
Sinds, euh, altijd, sinds man en vrouw op de aarde rondlopen, moet je dingen leren om te overleven! In 800 voor Christus, ten tijde van onze voorouders de Galliërs, zorgden de druiden ervoor dat de jongsten allerlei belangrijke dingen leerden: jagen, koken.... noem maar op! Ze moesten ook een hele resem lange verhalen vanbuiten kennen. Waarom van buiten? Omdat er in die tijd nog geen papier en pen was, ze moesten dus alles onthouden, want ze konden het niet opschrijven!

Ongeveer in dezelfde periode als de Galliërs ging het er bij de Romeinen in Italië heel anders aan toe. De school was er niet voor iedereen, maar enkel voor de Romeinse jongens die vrij (dus niet als slaaf) werden geboren. Dat wil zeggen dat als je ouders slaaf waren, je simpelweg niet naar school mocht gaan. Meisjes gingen bij de Romeinen niet naar school. Ze bleven thuis en leerden van hun moeder hoe ze later het huishouden moesten regelen.

Op de lagere school kregen de jongens les van een « magister », die heel weinig verdiende. In de klassen, met 20 tot 30 leerlingen, zaten alle leeftijden van de lagere school door elkaar, zodat de leraar alle jongens apart aan het werk moest zetten en uitleg geven. Als de leerlingen stout waren of geen respect toonden voor hun leraar, mocht hij ze straffen. Dat deed hij met een stok, door ze een tik op de handen of op hun rug te geven. Au! Op school leerden de jongens lezen, schrijven en rekenen. Ze schreven op wasbordjes met een stylus, een soort stift. Het voordeel van die wasbordjes was dat je ze telkens kon uitvegen en opnieuw gebruiken. De graveerstift gebruikte men om in een waslaag te krassen op de licht gekleurde binnenzijde van een houten schrijfplankje. Met een spatel werd de was op het plankje gladgestreken. Bij wijze van brief werden twee plankjes met de tekstkant naar binnen aan elkaar vastgebonden. Het touwtje werd verzegeld, zodat alleen de geadresseerde de inhoud kon lezen.

Er gingen alleen jongens naar deze kloosterschool. Ze kregen les van een monnik en werden zelf later ook monnik. De mensen vonden het niet belangrijk dat meisjes ook naar school gingen. Zij leerden thuis spinnen, weven en andere zaken die ze nodig hadden om later voor hun gezin te kunnen zorgen.

De jongens op de kloosterschool leerden lezen en schrijven en zingen, omdat ze tijdens de missen in de kerk moesten zingen. Alle vakken op de kloosterscholen werden in het Latijn gegeven. De jongens leerden eerst de letters van het alfabet uit hun hoofd. Daarna mochten ze de letters oefenen door ze met een stokje in zand te schrijven. Als ze dat onder de knie hadden, leerden ze lettergrepen en kleine woorden. Die mochten ze schrijven op een wastafeltje, met een ijzeren pen. Later leerden ze moeilijke woorden en zinnen lezen en schrijven. Pas als je erg goed kon schrijven, mocht je met een ganzenveer op perkament schrijven. Boeken waren in deze tijd erg duur. Voor de lessen werd meestal alleen een bijbel of een boek met psalmteksten gebruikt. De leraar las daaruit voor en de leerlingen moesten dat uit hun hoofd leren.

Rond 800 regeerde Karel de Grote het Frankische Rijk. De meeste mensen in de Middeleeuwen waren analfabeet. Om zijn land te kunnen besturen, had Karel de Grote echter mensen nodig die konden lezen en schrijven. Daarom vaardigde hij wetten uit, die alle Frankische jongens tot schoolgaan verplichtten. Als gevolg van deze wetten werden steeds meer scholen opgericht. Toch gingen lang niet alle jongens naar school. De meeste kinderen hielpen hun ouders op de akker of in de werkplaats.

Vanaf de elfde eeuw veranderde de kloosterschool een beetje. Er gingen niet meer alleen jongens heen die later monnik werden, maar ook burgerjongens. Dit waren meestal zonen van kooplieden, die later hun vader in het bedrijf moesten opvolgen. Deze jongens moesten voor hun beroep ook leren rekenen. Daarom werd rekenen een belangrijk vak op school.

De jongens die later monnik werden deden gewoon mee met het kloosterleven. De burgerjongens niet. Om ervoor te zorgen dat de burgerjongens het geordende kloosterleven niet verstoorden, werd de school nu een stuk verplaatst. De school lag niet meer in het midden van het kloosterterrein bij de kloosterhof, maar meer aan de buitenrand.

Vanaf de veertiende eeuw (1300-1400) ontstonden er ook andere scholen. Er werden bijvoorbeeld ook scholen opgericht, voor 'gewone' kinderen. Dat waren de parochiescholen. Die scholen hoorden nog steeds bij de kerk en de kinderen kregen er les van de pastoor. Deze scholen werden later vaak overgenomen door het stadsbestuur. Toen gingen ze stadsscholen of Latijnse scholen heten. Vanaf deze tijd gingen er ook meisjes naar school. Maar de meeste kinderen gingen niet het hele jaar door naar school.

De scholen waren in de zestiende, zeventiende en achttiende eeuw vaak letterlijk *een rommeltje*. Leerlingen van verschillende leeftijden zaten bij elkaar in een klein, donker en vies schoollokaal. Aan het plafond hing een plank om levensmiddelen op te zetten zodat muizen en ratten er niet aan konden komen. Tot de negentiende eeuw werden er geen speciale gebouwen neergezet om een school in te huisvesten. Een leegstaande schuur, kamer of keuken van de schoolmeesterswoning vond men goed genoeg.

Verlichting en verwarming ontbraken op deze scholen. Een aantal schoollokalen werd 's winters door een open vuur verwarmd. Als de schoorsteen slecht trok of zelfs ontbak, zaten de kinderen als gerookte haringen in een ton. Geen wonder dat veel kinderen op school ziek werden.

Er gingen niet alleen jongens maar ook *meisjes* naar school. Kinderen van alle leeftijden zaten door elkaar aan een tafel, op een krukje of op de grond. De kinderen waren niet ingedeeld in klassen of schooljaren.

De kinderen leerden lezen, schrijven en in sommige gevallen, als de ouders daarvoor extra wilden betalen, rekenen. De leerlingen moesten voor elk vak enige stuivers per week aan de meester betalen. Rekenen was het duurste vak en werd op eenvoudige dorpscholen niet veel gegeven.

Veel schoolmeesters waren *niet* voor hun vak *opgeleid*. Sommige meesters konden amper lezen of schrijven. De schoolmeester ontving onregelmatig schoolgeld omdat kinderen vaak wegbleven in oogsttijd en per week of vak betaalden. Om in zijn levensonderhoud te kunnen voorzien hield de meester er verschillende *bijbaantjes* op na zoals koster, klokkenluider, grafdelver, schapenscheerder en voorzanger in de kerk. De meester kon daarom soms 'even een uurtje' van school zijn. Zijn vrouw of een van de oudere kinderen pasten dan op. Bij dronkenschap of onzedelijk gedrag werd hij ontslagen.

Alle schoolspullen werden bewaard in een *houten schooltas* of *schrijfladeke*. Deze werd niet of nauwelijks mee naar huis genomen en was meer bedoeld als *opbergkastje*. Soms werd de houten schooltas gebruikt *als schrijftafeltje* op de knie wat erg handig was omdat er nog geen schoolbanken waren en de kinderen niet allemaal over een tafel beschikten.

De schoolmeester had verschillende manieren om al die kinderen in toom te houden. De schoolmeester mocht de kinderen slaan. Als hij zag dat iemand iets deed wat niet mocht, gooide hij de pechvogel naar hem toe. De kwajongen moest de pechvogel terugbrengen naar de meester en die stond al op hem te wachten met de plak.

Daarmee kreeg de jongen dan een paar flinke tikken op zijn hand.

Als iemand erg dom was geweest, werd hem het ezelsbord omgehangen.

Had hij iets heel ergs gedaan, bijvoorbeeld gelogen of gestolen, dan kreeg hij het schandbord om. Daarmee moest hij dan de hele dag blijven staan, zodat alle kinderen hem konden zien.

